

## **JEDNOSTAJNY** (205) *ai*

**jednostajny** (204), **jednostajni** (1); jednostajny : jednostajni *Mącz* (13 : 1).

*Wszystkie samogłoski jasne.*

*sg m N* jednostajny (18).  $\diamond$  *G* jednostajn(e)go (1).  $\diamond$  *A* jednostajny (4).  $\diamond$  *I* jednostajnym (19).  $\diamond$  *L* jednostajnym (2).  $\diamond$  *f N* jednostajną (12); -ą (11), -(a) (1).  $\diamond$  *G* jednostajnej (18), jednostajn(e) (1); -(e)j : -(e) *BielŻyw* (1 : 1); ~ -ej (1), -(e)j (17).  $\diamond$  *D* jednostajn(e)j (1).  $\diamond$  *A* jednostajną (24).  $\diamond$  *I* jednostajną (20).  $\diamond$  *L* jednostajn(e)j (6).  $\diamond$  *n N* jednostajné (13); -é (2), -(e) (11).  $\diamond$  *G* jednostajn(e)go (5).  $\diamond$  *D* jednostajnemu (1).  $\diamond$  *A* jednostajn(e) (8).  $\diamond$  *I* jednostajnym (13), jednostajn(e)m (2) *LubPs*, *BibRadz*.  $\diamond$  *L* jednostajnym (2). *pl N subst* jednostajn(e) (3).  $\diamond$  *G* jednostajnych (4).  $\diamond$  *A subst* jednostajné (6); -é (1), -(e) (5).  $\diamond$  *I m* jednostajnými (13), jednostajnymi (3); -ymi *StryjKron*; -emi : -ymi *BielKron* (3 : 2); ~ -ými (1), -(e)mi (12). *f* jednostajn(e)mi (2). *n* jednostajn(e)mi (3) *BibRadz*, *ZapKościar* (2), jednostajnymi (1) *StryjWjaz*.

*Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.*

1. *Taki sam, jednakowy, równy; niezmienny, nieustanny, ustawiczny; uniusmodi Mącz, Cn; uniformis, unimodus, uno tenore Cn; similis Vulg* (71) : *FalZioł* V 53v; *BielŻyw* 27; *MetrKor* 61/224v; *KromRozm I G*; *KromRozm III E8* [2 r.], E8v [2 r.], G3 *marg*, G3v [3 r.], G6v (11); *Diar* 51; *LubPs* bb2v; *A* iednoftáynym karánim [*simili autem poena*] pan z sługą był karan/ y poŝpolity człowiek ćierpiał takież iáko y *Krol. Leop* 18/11, *Gen* 41/25; *OrzRozm* B2v; *BielKron* 219, 263, 330; nie przeŝtawáiac ná iednych onych wárgách/ to ieft/ iednoftáyney proŝtoćie mowienia/ [...] poczęli budowác wieżę Babel *GrzegRóżn* Hv, I3v; *Mącz* 504a; *OrzQuin* T4; *RejPos* 294v; *RejZwierc* 9v [3 r.], 51v; *Strum* A2v; *Oczko* [42]v; *NiemObr* 84, 122; *By* ludzie nie chodzili iákoby w ćiemności/ [...] *A* wŝyłcy iednoftáyną náukę przyięli. *BielRozm* 9, 8; ná tym Séymie rofkazáliłmy iuż po wŝyłtkiéy koronie poŝtánowić iednoftáyną wagę poczawŝy od łótá y ŝkoycá. *SarnStat* 279, 461, 545.

*jednostajny z kim* (5): *LubPs* Z2v; *RejPos* 34v; *Syn* ieft prawdziwy Bog/ á ieden w iednoftáynym Bołtwie z Oycem y z Duchem ŝwiętym. *RejZwierc* 11v; *NiemObr* 122. *Cf* *jednostajny w czym z kim*.

*jednostajny w czym z kim* (1): rzeczy wŝytki zbawienia náłzego [...] żadnym rozumem/ żadnemi rozmyłly nie mogły być ogárniony/ by tego był Duch ŝwięty/ Bog iednoftáyny w Bołtwie z Oycem y s Synem/ dziwnie á rozmáicie w ŝercach ludzkich nie obiáwił *RejPos* 140.

*W przeciwstawieniach*: »jednostajny ... inakszy, rożny« (2): Nie kożde ćiało ieft iednoftáyne ćiało/ ále inákłfe v ludzi [*non omnis caro eadem caro, sed alia quidem hominum*]/ inákłfe v bydłat/ inákłze v pthakow/ inákłze v ryb *Leop* 1.Cor 15/39; iednáłz lámá źiemia z włánoŝci ŝuchá á źimná/ tylé rzeczy iednoftáynych/ á bárzo z nią rózných rodźić vmié *Oczko* 3v.

*W charakterystycznych połączeniach*: *jednostajne* (-y, -a) *karanie, mowa, nauka* (5), *pismo, porządek* (3), *pożytek, prawo, proces, przywilej, rząd* (3), *ŝwiadectwo, wola* (4), *władza, wyznanie* (2).

*Wyrażenia*: »w jednostajnej mierze« (1): Wŝytko pan Bog chce chowác/ w iednoftáyney mierze Tak ŝtare iako młode wŝytko rowno bierze *RejJóz* B4.

»jednostajna moc (a. moźnoŝć)« (4): Siądź ná práwicy moiey. Czo łie rozumie w iednoftáyney mocy krolowác z Bogiem oycem *LubPs* Z2v; *RejPos* 34v, 294v, 1218.

*teol.* »natura jednostajna« (1): Gdy Bog chciał áby ię to ftało/ czego niebyło/ [...] pierwey z siebie/ gdyż ieft z náтуры iednoftáyney y bez cieiefney fyna vrodził *CzechEp* 254.

»jednostajny obyczaj (*a. zwyczaj*)« (4): *BielŻyw* 118; *BielKron* 288; Abowiem oné iáko y inne práwá rozładkowi tym Deputátóm poruczmy: áby iednáko y w tych iednoftáyny zwyczaj fádów [*uniformis iudiciorum modus JanStat* 143]/ [...] był poftánowión. *SarnStat* 56, 1054.

»jednostajna prawda« (2): iednáką wzyfscy fczzyrą á iálną prawdę widzimy/ [...] iedno iż nie wzyfscy przy iednoftáynej prawdzie ftoimy. *RejPos* 37; *ReszPrz* 67.

»ruch jednostajny« (1): Też [*Opatrzność Boską*] y porzadné niebá powiádaią/ Nie ludzkim głósem [...] Lecz z fprawá fwoiá/ ruchem iednoftáyным/ Który wzyftkiemu fwiátu nie ieft táynym. *KochPs* 26.

»jednostajnymi słowy« = *jednakowo, tak samo* (2): a czy wzytchi swatkowyę zefznali yednostaynemy slowy pot przifęgamy swoyemy *ZapKościar* 1585/68, 1584/44v.

»jednostajna sprawa« (1): PRáwie iednoftáyna fprawá w tym fie Pfálmie toczy iáko y w pirwzych dwu *LubPs* O3.

»jednostajna stałość« (2): żadny [*Sokratesa*] w fmutkoch tekliwego ani w fczefciu wefólego niewiedział, był zaište zawzdy iednoftáyney ftałości. *BielŻyw* 48; *BielKron* 57.

*Szeregi*: »jeden a (i) jednostajny« (5): Bo yednego koſcyoła/ yáko y domu/ y myáftá/ y woýfká/ y kroleſtwá/ yeden á yednoftáyny rząd ma być. *KromRozm III* G3, G3v, N5; [*Dunaj*] Rákuſką/ Stirká/ Korytháńſką/ źiemie w fobie zámyka/ iż ieden ięzyk y iednoftáyne obyczáie ludzie wzytscy máiá. *BielKron* 288; *SarnStat* 219.

»jednaki, (i) jednostajny« (2): *Mącz* 230c; A inni Dygnitarze y Vrzędnicy źiemie y Woiewódtwá Kráko. równá/ iednáką y iednoftáyną/ [...] będą mieć moc fprawowác fwe vrzędy y fprawy. *SarnStat* 1218.

»rowny a jednostajny« (1): Alexander do iednego miafta pezyfzedł [!], gdzie wzytcki domy rowne á wyfokóci iednoftáyne nalazł *BielŻyw* 162. [*Ponadto przy innym szeregu 1 r.*].

**a.** *O człowieku: zrównoważony, postępujący z rozwagą, umiarem* (1) :

*Szereg*: »stateczny albo jednostajny« (1): ktoryby był małzonkyem yedney żony/ trzeźwi/ dobry/ myerny/ ludzki/ [...] nye opiły/ nye zwaycá/ nye plugáwy/ ále ftateczny álbo yednoftáyny *GliczKsiąż* O6.

**2.** *Zgodny, jednomyślny, wspólny; consonans Mącz; unanims PolAnt (121) : ComCrac* 11v; *KromRozm III* G, K2, N3v; A nych yednoftáyną chwałá Pána błogoflawyá/ Kłiáżetá moźne y wfyfscy [...] krolowy *LubPs* ff3v; *GroicPorz* 113; lud wfyfthek [...] fpołeczным lámentowanie<sup>m</sup> y płáczem iednoftáyne modlitwy [*unanimis preces*] fwe przekládáli przed Pánem Bogiem *Leop Iudith* 6/14, *3.Reg* 22/13, *3.Mach* 4/4; *BielKron* 192v, 200v, 213, 417v; *Mącz* 383b, *OrzQuin* D; *RejAp* 54v; *RejPos* 23, 42v [2 r.], 43, 145, 334v; *KwiatOpis* B2v; *KuczbKat* 405; *WujJud* 26; to ieft nieomylny znák Koſcióła Bożego tá to powźezchnóſć/ y zezwolenie iednoftáyne narodow y ięzykow wzytckich. *SkarJedn* 25; *StryjKron* 612; *NiemObr* 135; Vftáwiamy y rozrzádzamy zá iednoftáyną Rad nálfzych rádá [*de unanimi predictorum nostrorum Consiliariorum voluntate JanStat* 375] *SarnStat* 406, 73, 85, 176, 190 (11).

*jednostajny z kim, z czym* (7): tedysmy do rad pańtwa nallęgo wielkiego Xięstwa Litewskiego to rozkazali, aby oni tez wtem rocze iednoftainą obronę z Koroną Polką dzierzeli przeciwko spolnem nieprziiaczieliom *ComCrac* 11, 11; *RejAp* 144v, 145 [4 r.].

*W przeciwstawieniu:* »jednostajny ... rozny« (1): Niechayże fię tedy K. K. nie przechwała/ aby on iednoftayne wyznanie/ powfzechnego kościoła podawác miá: ále owfzem niechay to wyzna/ iż błędy różne/ [...] forytuie y záleca. *NiemObr* 142.

*W charakterystycznych połączeniach:* *jednostajna* (-y, -e) *chwała* (2), *duch* (2), *miłość* (3), *modlitwa*, *nadzieja* (2), *obrona* (3), *porządek* (2), *postanowienie* (3), *potwierdzenie*, *pozwolenie*, *pożądanie*, *przyzwolenie*, *rada* (8), *rozumienie* (3), *władza*, *wola* (4), *wołanie*, *wyrok*, *wyznanie* (2), *(ze)zwolenie* (11); *tak jednostajny*.

*Wyrażenia:* »jednostajna chuć« (2): *BielKron* 178; Aby wálze vmysły y rády z ludu Rzymkiego wolą y przedfię wzięciem fię zgadzály/ to yeft ábyście z obu ftron yednoftayną myfl y chuć mieli. *Mącz* 216b.

»jednostajny(-e) głos, wota [w tym: *jednostajnym(i) głosem, głosy = consonante a. uno ore Mącz* (28)]« [szyk 31 : 1] (30 : 2): *HistAl* B5, F3v, N3; *LubPs* E3; [Zygmunt] ná kroleřthwo Polkie w Piotrkowie od wfzech pánow y Rycerřtwá iednoftaynym głosem wybran *BielKron* 405, 32v, 171v, 178, 184, 189 (14); *Mącz* 270c, 323d, 383b, 402b, 413b; *OrzQuin* Y2; *RejPos* 42v, 213 [2 r.]; *StryjWjaz* A3v; *StryjKron* 360; *BielSjem* 12; Ty rokkaż/ boř w tym władny: Niech iedni řpięwáią iednoftaynémi głofy: á drudzy niech gráią *OstrEpit* A2; *SarnStat* 18.

»(z) jednostajną mocą« (2): Pánie Boże day/ iżeby [*Wielkie Księstwo Litewskie z Koroną Polską*] [...] iednoftainą mocą pomagáli łobie wiernie tákowych drogich kámieni řzukác *KwiatOpis* [C2], D2.

»jednostajna myśl, umysł« [szyk 13 : 1] (12 : 2): *Diar* 21; I z řfedł fię wfřyfthek lud řfráhellki do miálthá/ iákoby ieden człowiek/ iednoftayną myflą y rádá [*quasi homo unus eadem mente unoque consilio*] *Leop Iudic* 20/11; *Consentientes sensus*, Yednoftayne vmysły. *Mącz* 383b, 216b; *RejAp* 144v, 145 [2 r.]; *Górndworz* li4v; *RejPos* 23 [2 r.], 43; *RejPosWiecz*<sup>2</sup> 94; *WujJudConf* 12v; *HistHel* [A2].

»jednostajne serce, jednostajnem sercem« = *unum cor PolAnt* (3 : 2): Táymne rády myeli moi zázdronicy/ A yednoftaynem řercem myflác mi zle wfřyfcy/ Fáleřfną powyeřć wfřędy o mnye wypuřćili *LubPs* I3, bb2v marg; tá řpoleczność á to iednoftayne řerce/ muři fię záwřdj podobác iemu *RejPos* 42v; *BibRadz* 1.Par 12/38; *SarnStat* 18.

»jednostajna sprawa« (1): [*Kościół*] przez wfřyfthkye czály zgodną á yednoftayną řpráwę y porządek/ [...] mocnye á nyeporuffenye záchowuyący. *KromRozm III* Q3.

»jednostajnymi usty« (1): rękę twoię nie zwyřiężoną [*sprawiedliwi*] wychwałáli iednoftaynymi wfřy [*pariter Vulg*]. *BibRadz Sap* 10/20.

»jednostajna wiara« [szyk 6 : 1] (7): *BielKron* 213, 224; *RejPos* 42v; Członki páná Kriřtuřowe/ niczym innym/ iedno iednoftayną wiará á nádzyeią/ do iedney řpoleczności przyłáczone bywáią. *RejPosWiecz*<sup>2</sup> 94 marg, 94 [2 r.]; *CzechEp* 13.

»jednostajna zgoda« [szyk 2 : 2] (4): *KwiatOpis* D; Te *Contracti* iednoftainą zgodą řprizwoleniem wyzei omienionych řtron, wniwecz zepsowali *ZapKościar* 1580/12v; *CzechEp* 95; *NiemObr* 135.

*Szeregi:* »powszechny a jednostajny« (1): [królowie] Ołtarze/ y mieycá rozne od powfzechney á iednoftáyney chwały Bożey/ [...] borzyli *WujJud* B2v.

»jednostajny a społeczny« [szyk 2 : 2] (4): ábychmy [...] w zgodzye/ w pokoju/ w fpołączney á iednoftáyney miłości bráterfkiey żyli *LubPs* cc3; gdyż ieft iednoftáyne á fpołączne złe y dobre ich [małżeństwa wiernego]/ iednoftáyne á fpołączne potomftwo ich. *RejPos* 42v, 213.

»zgodny (a. zgodliwy) (a, i) jednostajny« [szyk 8 : 3] (11): SZiem walny Coronny wPiothrkowie na trzy krolie polofzicz, na ktorem Ziednoftainego y Zgodnego Zezwolenia y rady wfłech ftanow. themu by fię zabieżało. aby iaky ftkody Corona niewzięła. *ConPiotr* 30; *KromRozm III* Q3; *Mącz* 402b; *RejPosWiecz*<sup>2</sup> 94; *WujJud* 36, 136v; *WujJudConf* 12v; *CzechEp* 198; *ReszPrz* 23 [2 r.]; *SarnStat* 1019.

3. *Jednolity, jednorodny; gładki; prosty, pojedynczy; simplex* *BartBydż*, *Mącz*; *unus* *BartBydż*; *monolithos* *Cn* (13) : *Unicolor, unius coloris, yednostayny* *BartBydż* 172b, 144; Przyzwolił Iakob tym obyczáiem/ áby w ftádach owiec ktore fie pftre iágnię vrodzi/ było iego zá fluzbę/ á ktoreby iednoftáyney [*unicolorem Vulg* 30/35] wełny było/ miało być Lábánowo. *BielKron* 15; Subulo, Nieyáki rodzaj yeleni o yednym rogu/ y tym nierofochátym ále yednoftáynym. *Mącz* 426c; *Simplex*, *Nomen numerale cui opponitur duplex, Yednoftáyny. Mącz* 394b; W moczu/ drożdże gdy fą białe/ gładkie/ iednoftáyne/ á gdy mgły w iedno fye schodzą. *SienLek* 21v, 25; *CzechEp* 13; Niechay tá twarz nadobna iuz ták záwždy będzie: A céra po niéy také iednoftáyna wfzędzie. *PudlFr* 67; [WPierwzych Księgách dwoich/ mieliśmy Naukę o rzeczách iednoftáynych/ ktore Lacinnicy zowá fimplicia: nie dla proftości/ [...] ále dla fzczégulności/ iz kázde fámo przez fię/ może ku lekárftwu fluzyc *SienHerb* 342 (*Linde*).]

*Wyrażenie:praw.* »przedanie jednostajne [= bez prawa wymiany]« (1): *Venditiones simplariae*, *Przedanie yednoftáyne/ to yeft gdy przekupień kupniowi nie yeft dáley powinien/ yedno to co nád zwyfz (niż która rzecz ftoyi) wziął/ wrocyc/ gdy fie yáki brak á fálfz ná kupi okażę [!]. Mącz* 394b.

*Szereg:* »prosty, jednostajny« (1): Abowiem z oney proftey iednoftáyney wiáry Apoftholfkiey/ [...] przepáść iákás pomiefzáná/ vpfttroná/ nie wywichláná/ y lámą fiebie obaláiącą [...] fámi fobie zbudowáli *GrzegRóżn* Hv.

a. *Scalony, cały* (2) : Náczynił theż iglic miedziáných piędziefiáth/ ktorymibyfie fspináło przykrycie/ thák izby ze wfyfłtkich Kołdr/ było iednoftáyne przykrycie [*unum pallium ex omnibus sagis fieret*]. *Leop Ex* 36/18.

*Szereg:* »jednostajny i nierozdzielny« (1): A zá tym lámá rzecz pokázuie/ iz w iednę Rzeczpoftolitá iedného ludu/ który fie przez zwiázek y fpoienie dwu Narodów w iedność iednoftáyną y nierozdzielną zniófl y fpoil *SarnStat* 1002.

*Synonimy:* 1. *jednaki, nieodmienny, rowny, ustawiczny;* 2. *jednomyślny, powszechny, społeczny, wspolny, zgodliwy, zgodny;* 3. *nierozdzielny, prosty; a. zupełny.*

Cf **NIEJEDNOSTAJNY**

HJ, LW